

סדר לימוד לט"ו בשבט (מקוצר)

**מבוסס על הספר 'פרי עץ הדר'
ותוספות ממדרשי חז"ל**
מותאם למסורת הספרדית המקורית ושירה מתוך המקורות
גודל האותיות מאפשר צפייה בטלפון נייד

נערך ע"י מאיר אביטן

לע"נ

הרב מרדכי בן רחל ויצחק אביטן זצ"ל
שלום בן רחל ומרדכי אביטן ז"ל

להורדת סדרי ט"ו בשבט נוספים - [קישור לאתר של מאיר אביטן](#)

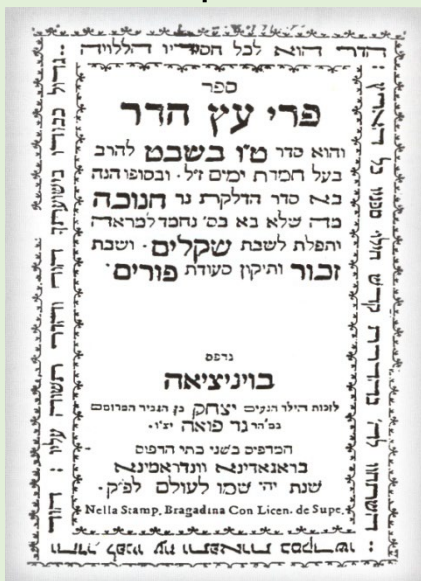
מנהג סדר ט"ו בשבט

בעריכת סדר ט"ו בשבט אנו מבקשים לחדש מנהג שנהגו בו המקובלים בצפת, תלמידיו וחבריו של האר"י (ר' יצחק לוריא). למנהג זה קראו "תיקון". ומהו תיקון ט"ו בשבט?

זהו עיסוק בלימוד, באכילה ובהנאה של פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, והם "מעשי ידיו להתפאר" של הבורא.

חוברת זו, מנהג סדר ט"ו בשבט היא לע"נ:

מו"ר אבי עליו השלום הרב מרדכי בר רחל אביטן זצ"ל ואחי שלום בן רחל מסורת הייתה בידי אבי אשר הקפיד במשך שנים רבות כל חייו לקיים סדר ט"ו בשבט כיד המלך ומכל פירות ארץ ישראל וקיים את הספר "פרי עץ הדר"

מנהג המקובלים, בדרכם המיוחדת, חתרו להגיע באמצעות סמלים מהמציאות אל משהו מעל ומעבר למציאות, אל עולמות נשגבים אל מרחבים אלוקיים, הפירות שאנו אוכלים

בסדר ט"ו בשבט מסמלים עולמות אלו:

עולם הבריאה: וכנגדו פירות שכולם פרי כגון ענבים ותאנים.

עולם היצירה: וכנגדו פירות שיש גרעין בפנים כגון זיתים ותמרים.

עולם העשייה: וכנגדו פירות בעלי קליפה מבחוץ כגון רימונים.

ראו עמוד 23 על 30 הפירות המוצעים עפ"י תיקון סדר האר"י ז"ל

הפירות שיש להכין לסדר ט"ו בשבט ומופיעים בהם פרקי תפילה:

מזונות, יין לבן ואדום, זיתים, תמרים, ענבים או צימוקים, תאנה, רימון, אגוז, שקדים, חרוב, אתרוג, תפוחים. ניתן להוסיף עוד פירות מארץ ישראל וכל המרבה הרי זנ משובח.

נוהגים לערוך את השלחן בפרות אילן. אבי המשפחה או עורך הסדר פותח במקורו של ט"ו בשבט:

ארבעה ראשי שנים הם:

באחד בניסן - ראש השנה למלכים ולרגלים

באחד באילול - ראש השנה למעשר בהמה

באחד בתשרי - ראש השנה לשנים ולשמיתין וליובלות, לנטיעה ולירקות

באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי.

בית הלל אומרים בחמשה עשר בו!

כך נפתח ספר פרי עץ הדר

יום ט"ו בשבט אף כי הוא מימי השובבי"ם אין בו תענית כי הוא ראש השנה לפירות האילן ובתקון המעשה אשר יעשה היום על הפירות בו נעשה תקון צדיק חי העולמים בסוד הנזכר בזוהר בראשית ביומא תליתאה עבד' ארעא איבין מחילא דהאי צדיק דכתיב ויאמר אלהים תדשא הארץ וגו' עץ פרי דא

עץ הדעת טוב ורע דאיהו עביד איבין ופרין עושה פרי דא צדיק יסוד דעלמא וכו'.

מנהג טוב להולכים בתמים להרבות בפירות בעצם היום הזה ולומר דברי שירות ותשבחות עליהן כאשר הנהגתי לכל החברים אשר עמדי.

רבי חיים חורי, מבוא לספר "פרי עץ הדר" בו סדר לימוד ט"ו בשבט לכל פרי ופרי כותב כך:

נכספה וגם כלתה נפשי להדפיס ספר הקדוש הזה, להיות מצוי ביד כל איש ואיש ובפרט בארצנו הקדושה, ארץ אשר לא תחסר כל בה, והוא סדר ט"ו בשבט, שנהגו בו רבים יראי ה' וחושבי שמו, ובכללם בעירנו גאבס יגן עליה א-לוהים:

שיתקבצו קהל גדול ורב עם, בלילה או ביום ט"ו בשבט הנקרא ראש השנה לאילנות, שיכינו את אשר יביאו שבעה מינים אשר נשתבחה בהם הארץ הקדושה, ככתוב ארץ חיטה ושעורה וגומר, ושאר מיני פירות וזירעונים ומיני מתיקה מינים ממינים שונים, וקודם אכילת כל דבר לומדים לימוד השייך לו, ומברכים על כל אחד ואחד ברכתו הראוי לו, בשפה ברורה ובנעימה.

תפילה קודם אכילת הפירות – מתוך פרי עץ הדר

פתיחה עפ"י ספר פרי עץ הדר

אָנָּא הָאֵל, הָעוֹשֶׂה וְהַיּוֹצֵר וְהַבּוֹרָא וְהַמְאַצִּיל עוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים, וּבְצוּרְתָם וּבְצַבְיוֹנָם בְּרַאת דוּגְמָתָן עַל הָאָרֶץ מִתַּחַת, כּוֹלֵם בְּחֶכְמָה עֲשִׂית: עֲלִיּוֹנִים לְמַעַלָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַטָּה לְחַבֵּר אֶת הָאוֹהֶל לְהִיּוֹת אֶחָד, וְאֵילָנִין וּדְשָׁאִים מִן הָאֲדָמָה הַצְּמַחֶתָּ, בְּקוֹמָתָם וּבְצַבְיוֹנָם שֶׁל מַעַלָּה, לְהוֹדִיעַ לְבַנֵּי אָדָם חֶכְמָה וְתְבוּנָה בְּהִמָּה, לְהַשִּׁיג בְּנִעְלָמִים. וּפְקֻדָּתָ עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת מְלֶאכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים הַמְּמוֹנָנִים וְהַמּוֹשְׁטָרִים לְהַגְדִּילָם וּלְהַצְמִיחָם וְעֲלִימוֹ תִּישׁוּף שְׁפַע וְכַח מְדוּתֶיךָ הָעֲלִיּוֹנוֹת.

וַיַּעֲשׂוּ פְרִי תְבוּאָה וְכָל עֵץ פְּרִי עוֹשֶׂה פְרִי לְמִינוֹ וּמִפְרֵי מַעֲשֵׂיךָ תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ, לְאָכֹל מִפְרֵיהָ וּלְשִׁבּוֹעַ מִטּוֹבָה. לְהַחֲיֹת בָּהֶם נֶפֶשׁ כָּל חַי מִן הַכַּח הַרוּחָנִי אֲשֶׁר בָּהֶן, מִפְּרֵי פִי מְלֶאכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים הַנּוֹטְרִים אֶת פְּרִיּוֹ וּמִמֶּנּוּ פְּרִיֶיךָ נִמְצָא, שֶׁכֵּר פְּרֵי הַבְּטָן לְהַחֲיֹת וּלְזוֹן אֶת הַגּוֹף.

וְהִיָּה פְרִיּוֹ לְמֵאֲכָל וְעֲלִיהוּ לְתְרוּפָה. וְזֶה הַיּוֹם תְּחִילַת מַעֲשֵׂיךָ לְהַחֲנִיטָה וּלְחֻדְשָׁה, אִישׁ יָבִיא בְּפְרִי עוֹשֶׂה פְרִי לְמִינֵהוּ כִּי כֵן יִמְלָאוּ יְמֵי הַחַנּוּטִים לְפִירוֹת הָאֵילָן הָעֲלִיּוֹן, עֵץ הַחַיִּים אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגּוֹן, וְעֹשֶׂה פְרִי לְמַעַלָּה.

וַיְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבְכַח סְגוּלַת אֲכִילַת הַפִּירוֹת שֶׁנֶּאֱכָל וְנִבְרַךְ עֲלֵיךָ עֵתָה וְאֲשֶׁר נִהְיָה בְּסוּד שׁוֹרְשֶׁךָ יִתְעוֹרְרוּ שְׂרָפֵיךָ הָעֲלִיּוֹנִים אֲשֶׁר הִמָּה תְלוּיִים בָּם לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיךָ שְׁפַע רְצוֹן בְּרָכָה וְנִדְבָה, וְגַם הַמְּמוֹנָנִים וְהַמּוֹשְׁטָרִים עֲלֵיךָ יִתְמַלְאוּ מֵעוֹז שְׁפַע הַדְּרוֹן לְשׁוֹב שְׁנִית לְהַגְדִּילָם וּלְהַצְמִיחָם מִרְאשֵׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית הַשָּׁנָה לְטוֹבָה וּלְבְרָכָה לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם.

וְקַיִים לָנוּ אֵת הַדְּבָר שֶׁהַבְּטַחְתָּנוּ עַל יְדֵי מְלֹאכֵי חוּזְךָ וְגַעַרְתִּי לָכֶם
בְּאוֹכַל וְלֹא יִשְׁחִית לָכֶם אֵת פְּרֵי הָאֲדָמָה וְלֹא תִשְׁפֹּל לָכֶם הַגֶּפֶן
בַּשָּׂדֶה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת הַשָּׁקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבְרַךְ
עָלֵינוּ אֵת הַשָּׂנֶה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה

תִּשְׁיִתְהוּ בְּרָכוֹת לְעַד תִּתְחַדְּהוּ בְּשִׂמְחָה אֵת פְּנֵיךָ וְנִתְנָה הָאָרֶץ
יְבוּלָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיו וְעָלִיְהֶם תָּבֵא בְּרֶפֶת טוֹב לְהִתְבַּרְךָ
פִּירוֹתֶיךָ בְּמַעֲיָנוּ אֶחָד הַמְרַבֶּה וְאֶחָד הַמְמַעִיט גַּם בְּרָכוֹת יַעֲטָה
בְּבְרִיאוֹת הַגּוֹף שָׁם יִצְוֶה ה' אֵת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם

וְעוֹז הַדָּר הַבְּרָכוֹת בְּאֲכִילַת הַפִּירוֹת יִהְיוּ לְמֵאוֹרוֹת בְּמַעֲיָן
הַבְּרָכוֹת צְדִיק חַי הָעוֹלָמִים וְנִרְאָתָה הַקִּשְׁתַּ שְׂשׂוּ וּמִתְפָּאָר בְּגוֹנוֹנִים
שְׂלוֹ וּמִשָּׁם יוֹשִׁפֶּעַ עָלֵינוּ שְׂפַע רְצוֹן וְרַחֲמִים לְמַחֹל וְלִסְלַח
מִעֲוֹנוֹתֵינוּ וְאֲשַׁמְתָּנוּ אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ. וְהֵינּוּ מְרַשִּׁיעֵי
בְּרִית וּפְגָמָנוּ בְּפָרֵי צְדִיק חַי הָעוֹלָמִים וּמִנְעָנוּ רַבִּיבֵי הַשְּׂפָעֶתוֹ
וְנִשְׁחָתוּ כָּל מְקוֹרוֹת וְיָשׁוּב עִתָּה הַכֹּל לְאִיתָנוּ הָרֵאשׁוֹן וְתִשָּׁב
בְּאִיתָן קִשְׁתוֹ כִּי אַתָּה תְּבַרְךָ צְדִיק ה' פְּצֵנָה רְצוֹן תַּעֲטֶרְהוּ:

וְכֹל הַנְּצוּצוֹת שֶׁנִּתְפָּזְרוּ עַל יְדֵינוּ אוֹ עַל יְדֵי אֲבוֹתֵינוּ וּבְעוֹן אָדָם
הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר חָטָא בְּפִירוֹת הָאֵילָן עִתָּה יָשׁוּבוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּעוֹז
הַדָּר עֵץ הַחַיִּים וַיּוֹסֶר מֵהֶם כָּל רַע בְּכַח שְׂמֶךְ הַגָּדוֹל הַיּוֹצֵא מִפְּסוּק
חֵיל בָּלַע וַיְקִיאָנוּ וְיָשׁוּב הַכֹּל לְאִיתָנוּ הָרֵאשׁוֹן וְלֹא יִדַּח מִמָּנוּ
נִידַח כִּי אַתָּה ה' לְבַדְּךָ מְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל.

וּבְכֹן אֵת צָמַח דָּוִד עַבְדְּךָ מִתְּהַרָה תַּצְמִיחַ וְקָרְנוּ תְרוּם בִּישׁוּעָתְךָ
וִירוּם הוֹדוּ וְתִנְשָׂא עַל כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוּ,

וְתַחַת הַנְּעֻצוּיִן יַעֲלֶה בְּרוּשׁ וְתַחַת הַסְּרָפָד יַעֲלֶה הַדָּס וְהִיָּה לְה'
לְשֵׁם לְאוֹת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת, וִיְהִי פֶסֶת בַּר בְּאָרֶץ בְּרֵאשׁ הָרִים
יִרְעֵשׁ כְּלָבָנוּן פְּרִיו וְיִצְיָצוּ מִעִיר כְּעֵשׂוֹב הָאָרֶץ

אֲזַי יִרְגְּנוּ עֲצֵי הַיַּעַר וְעֵץ הַשָּׂדֶה נִשְׂא עֲנָף וְעָשָׂה פְּרִי דָבָר יוֹם
בְּיוֹמוֹ. וְלִקְחָתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה לְהֵבִיא בַּכּוֹרִים לְפָנַי
מִזִּבְחַי ה' בְּהִלָּל וְתוֹדוֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ וְרַב טוֹב לְבַיִת יִשְׂרָאֵל

יִשׁוּשׁוּם מִדְּבַר וְצִיָּה וְתַגֵּל עֲרָבָה וְתַפְרַח פְּתַבְצֵלֶת פְּרוּחַ תַּפְרַח
וְתַגֵּל אֵף גִּילַת וְרִגְוֹן כְּבוֹד הַלְבָנוֹן גִּיתָן לָהּ הַדָּר הַפְּרָמָל וְהַשָּׁרוֹן
הִמָּה יִרְאוּ כְבוֹד ה' הַדָּר אֱלֹהֵינוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן

עֲשֵׂה לְמַעַן שְׂמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן חֲסִדְךָ עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינְךָ עֲשֵׂה לְמַעַן
תּוֹרָתְךָ.

יְהִי לְרִצּוֹן | אִמְרֵי־פִי וְהִגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרֵי וְגֹאֲלֵי: (תהלים
יט:טו)

וַיְהִי | נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה
יְדֵינוּ כּוֹנְנָהוּ: (תהלים צ:יז)

ושוב אחר העתר עתרת זאת יצלח דברו במעש' שפר תקוני
הפירות בסדר זה.

דיני קדימה בשבעת המינים

סדר חשיבותם של שבעת המינים, לפי סדר כתיבתם בפסוק. הכלל "כל
הסמוך לארץ חשוב מהמאוחר וכל הסמוך לארץ שבאמצע הפסוק
חשוב יותר מן המאוחר לארץ הראשון ולכן סדר אכילתם כך הוא:

חטה, שעורה, זיתים תמרים, ענבים, תאנים ורימונים.

"ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש"

החיטה והשעורה הם הראשונות בין שבעת המינים מהם נאפה הלחם.
שהם עיקר מזונו של האדם.

לכן מקדימים לאכול כל דבר ברכתו המוציא ולאחר מכן ברכתו מזונו ולאחר מכן מברכים על היין

יקחו מאכל העשוי מן החטה או שעורה - כגון עוגות ויבֵּרוּכוּ עִלְיוֹ:
כָּרוֹךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרָא מִיְיָ מְזוֹנוֹת:

אחר שיאכלו מעט, יאמרו פסוקים בענין חטה ולחם:

וּשְׁמַרְתָּ אֶת מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַקֵּת בַּדֶּרֶךְו וּלְיַרְאֵה אֶתוֹ: כִּי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחְלֵי מַיִם עֵינַת וּתְהַמַּת
יְצֵאִים בְּבִקְעָה וּבְהָר: אֶרֶץ חֹטָה וּשְׁעָרָה וְגִפְן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ
זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ: אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנֹּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא
תַחֲסֹר כָּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבֹנֶיהָ בְּרִזָּל וּמְהַרְרֶיהָ תַחֲצַב נְחֹשֶׁת:
וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַּתְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל הָאֶרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר
נָתַן לָךְ: הַשְׁמֵר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְבַלְתִּי שָׁמֵר
מִצְוֹתַי וּמִשְׁפָּטַי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם: פֶּן תֹּאכַל
וּשְׂבַעְתָּ וּבָתִּים טָבִים תִּבְנֶה וַיִּשְׁבַּת: וּבְקִרְךָ וּצְאֲנֶךָ יִרְבֵּין וְכִסְף
וְזָהָב יִרְבֶּה לָךְ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ יִרְבֶּה: וְרַם לְבַבְךָ וְשִׁכַחְתָּ אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ הַמוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: הַמּוֹלִיכְךָ בַּמִּדְבָּר
הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נְחֹשׁ שָׁרֵף וְעַקְרָב וְצַמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין מַיִם הַמוֹצִיא
לָךְ מִמֵּם מִצּוֹר הַחֲלָמִישׁ: הַמֵּאֲכִלְךָ מִן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּן

אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן עֲנִתְךָ וּלְמַעַן נִסְתְּךָ לְהִיטֵבְךָ בְּאַחֲרִיתֶךָ: וְאָמַרְתָּ
בְּלִבְּךָ כֹּחִי וְעֹצְמִי יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחִיל הַזֶּה: וְזָכַרְתָּ אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הִנְתֵּן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיל לְמַעַן הִקִּים אֶת בְּרִיתוֹ
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם כִּי־וְהָיָה:

הידעתם!

מִהַחֲטָה עוֹשִׂים אֶת הַלֶּחֶם שֶׁהוּא עֵקֶר הַמִּזֹּן שֶׁל גּוֹף הָאָדָם. חֲטָה - בְּגִימָטְרִיָּה
22, כְּנֶגֶד 22 אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵיא עֵקֶר הַמִּזֹּן שֶׁל נִשְׁמַת הָאָדָם.

שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא:

איזה מעשים נאים, של הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם? אמר לו: של בשר
ודם נאים. ...הביא לו שבולים וגלוסקאות (כיכרות לחם) אלו מעשה הקדוש ברוך
הוא ואלו מעשה בשר ודם. / ילקוט שמעוני, פרשת תזריע

עולם היצירה:

המסומל בפירות, שקליפתם החיצונית נאכלת, ותוכם
נזרק כמו: תמרים, זיתים, תפוחים.

יש אומרים שהיין קודם לתמרים הואיל והיין דבר חשוב הוא עד שקובע ברכה
לעצמו בברכת פרי הגפן וכך פסק הרב מרדכי אליהו בשם הבן איש חי: "קודם
מברך מזונות ואחר הגפן ואחר כך העץ..."

והרב עובדיה יוסף פסק "ויש חולקים ואומרים שאין קדימה ליין על תמרים
וכן המנהג".

מנהג סדר פסח נשתה ארבע כוסות:

ארבע הכוסות, כדרכם של המקובלים, מסמלות את ארבע עונות השנה. ככל שהיין מאדים בכוסות
כך חולפות העונות מן הסתיו והחורף הקרירים אל האביב והקיץ החמימים.

אַרְץ חָטָה וְשֹׁעוֹרָה | **הַגָּפֶן** | וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן

יִקְחוּ כוֹס יַיִן אֹו מִיַּץ עֲנָבִים וַיְבָרְכוּ:

סְבִירי מִרְנַן בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ סֵלָךְ הָעוֹלָם בּוֹרָא פְּרִי הַגָּפֶן:

יֹאמְרוּ פְּסוּקִים וּמִדְרָשִׁים:

וַיַּיִן יִשְׂמַח לֵבָב אֲנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשְׁמֵן וְלֶחֶם לֵבָב אֲנוֹשׁ
יִסְעַד:

לָמָּה הַיַּיִן נִקְרָא גַם יַיִן וְגַם תִּירוֹשׁ? יַיִן - עַל שֵׁם שְׂמֵבִיא
יִלְלָה לְעוֹלָם, תִּירוֹשׁ - שְׁכָל הַמִּתְגַּרָּה בּוֹ נַעֲשֶׂה רָשׁ. רַב
כְּהֵנָּא רַמִּי: כְּתִיב תִּירוֹשׁ וְקִרְיַן תִּירוֹשׁ, זָכָה - נַעֲשֶׂה רֹאשׁ,
לֹא זָכָה - נַעֲשֶׂה רָשׁ. (יֹזְמָא עוֹ').

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מִנִּין שְׂאִין
אוֹמְרִים שִׁירָה אֶלָּא עַל הַיַּיִן? שְׂנַאֲמַר: "וּתְאֵמַר לָהֶם הַגָּפֶן
הַחֲדוּלְתִי אֶת תִּירוֹשֵׁי הַמִּשְׁמֵם אֱלֹהִים וְאַנְשֵׁים" אִם אֲנָשִׁים

מְשַׁמַּח - אֱלֹהִים בְּמָה מְשַׁמַּח? מִכָּאן, שְׂאִין אוֹמְרִים שִׁירָה
אֶלָּא עַל הַיַּיִן! (בְּרָכוֹת ל"ה').

ר' יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה אוֹמֵר בְּזִמְן שְׁבִית הַמְּקֻדָּשׁ קָיָם אֵין
שְׂמִיחָה אֶלָּא בְּבֶשֶׁר שְׁנֵאמַר: "וְזָבַחַת שְׁלָמִים וְאָכַלְתְּ שֶׁם
וְשִׂמְחַת לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ" עֲכָשְׂיוּ אֵין שְׂמִיחָה אֶלָּא בַּיַּיִן
שְׁנֵאמַר: וַיַּיִן יִשְׂמַח לְבַב אָנוּשׁ:

פיוט - עת דודים כלה

בואי לגני פרחיה הגפן הנץ רמוני

חלף הגשם הסתו עבר קומי רעיתי החשק גבר.

נצא השדה נלין במדבר שם אתן דודי לך מחמד עיני

יפית ונעמת כשגל שנה דבש וחלב תחת לשונה.

צאי נא ורעי בעקבי צאנה קולך השמיעני מראך הראיני

ירדתי עפרה לרעות בגנים לראות בפיך עיניך יונים.

אריתי מזרי ללקוט שושנים ערכתי שלחן מסכתי ייני

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה לילה לא תשבות.

מיום נדודך נשאתי ריבות עוד אם אשכחך תשכח מיני

פיוט זה מושר בפי יהודי מרוקו בשירת הבקשות של פרשות וירא, וישב. בפי יהודי בבל הוא מושר
בחג הסוכות, אם בשל תיאור הסתיו המוזכר בו, אם בשל היציאה למדבר, אל השדה, ואם בשל
היותו שיר אהבה בין הדוד לרעיה. הפיוט כולו משופע בשיבוצים משיר השירים, שנוכחותו בשיר
זה חזקה מאד, אלא שלא כמו בשיר השירים שהוא דו-שיח בין הרעיה והדוד, כאן הדובר היחיד
הוא הדוד, הופנה אל הרעיה, כנסת ישראל במילות אהבה וכיבושין.

אָרץ חֲטָה וְשִׁעוּרָה וְגֹפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זַיִת שֶׁמֶן וְדָבָשׁ

יִקַּח זַיִת, וַיִּכְרֶה בְּקוֹל רֹם, וַיִּכְוֶן שֶׁבְכִרְכַּת הָעֵץ הַזֶּה הוּא פּוֹטֵר אֶת כָּל פְּרוֹת הָאֵילָן שְׂיֵשׁ עַל הַשִּׁלְחָן.

כָּרוֹף אֶתְהָה הִ' אֶלְהֵינוּ מְלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרָא פְּרֵי הָעֵץ

לְאַחַר אֲכִילַת זַיִת יֹאמֵר:

"זַיִת רֵעֵנִן יִפֶּה פְּרֵי תֵאֵר קָרָא הִ' שְׁמֶךְ" כְּשֵׁם שֶׁהַשֶּׁמֶן מֵאִיר - כֶּף בִּיהֶמ"ק מֵאִיר לְכֹל הָעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר:

"וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ", לָכֵן נִקְרָאוּ אֲבוֹתֵינוּ זַיִת רֵעֵנִן שֶׁהֵם מֵאִירִים לְכֹל בְּאֲמוֹנָתָם"

חז"ל המשילו את נצחיותו של עם ישראל לעץ הזית:

למה נמשלו ישראל לזית?

מה זית אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים - אף ישראל אין להם בטילה עולמית, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. (מנחות נ"ג ע"ב)

אַרְץ חֲטָה וְשַׁעוֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן

אַרְץ זֵית שֶׁמֶן וְדֹבֶשׁ אַרְץ זֵית שֶׁמֶן וְדֹבֶשׁ

ואוכלים תמר - ואין מברכים ברכת "העץ" שכבר יצאנו ידי חובה בברכה על הזית.

לְאַחַר אֲכִילַת תְּמָר יֹאמֵר:

דַּרְשׁ רַבִּי חֵיִיא בַּר לֹוִלִינִי: כְּתוּב: צְדִיק כִּתְמָר יִפְרַח
כְּאֶרֶז בַּלְבָּנוֹן יִשְׁגָּה, אִם נֶאֱמַר תְּמָר לְמָה נֶאֱמַר אֶרֶז,
וְאִם נֶאֱמַר אֶרֶז לְמָה נֶאֱמַר תְּמָר?

אֵלּוּ נֶאֱמַר תְּמָר וְלֹא נֶאֱמַר אֶרֶז הֵיִיִּתִי אֹמֵר: מָה תְּמָר
אֵין גִּזְעוֹ מִחֲלִיף - אִף צְדִיק חֵס וְחֲלִילָה אֵין גִּזְעוֹ מִחֲלִיף
- לְכָךְ נֶאֱמַר אֶרֶז, אֵלּוּ נֶאֱמַר אֶרֶז וְלֹא נֶאֱמַר תְּמָר, הֵיִיִּתִי
אֹמֵר: מָה אֶרֶז אֵין עוֹשֶׂה פְרוֹת - אִף צְדִיק חֵס וְחֲלִילָה
אֵין עוֹשֶׂה פְרוֹת - לְכָךְ נֶאֱמַר תְּמָר וְנֶאֱמַר אֶרֶז (תְּעֵנִית כַּה')

למה נמשלו ישראל לתמר? מה תמרה זו אין בה פסולת, אלא
תמרים לאכילה, לולבין להילול, חריות (כפות) לסיכוך, סיבים
לחבלים, סנסינים לכברה, שפעת קורות לקרות בהן הבית-כך הם
ישראל: אין בהם פסולת. אלא מהם בעלי מקרא, מהם בעלי
משנה, מהם בעלי אגדה, מהם בעלי מצוות, מהם בעלי צדקות.
(בראשית רבא מא)

פיוט - אליך אקרא יה אל נורא

אליך אקרא יה אל נורא. תפקד גפן שהעמים זרוה אל נורא
שועתה תקבל אל שוכן מרומים. ותחדש שחרותה לעד ולעולמים
הלעולם תזנח עמך נאנח. צועק מבור לא מצא עזרה אל נורא אליך
אקרא יה אל נורא

לחם את האויב פי ידו גברה. אכל את פריה ועוד ידו לא קצרה שלח
בו חמה זעם ונקמה יאמרו העמים שמך נקרא אל נורא אליך אקרא
יה אל נורא

מרום זכר נא ברית איש חלום חלם. הרבה את זרעו ותן לו שלום עולם
נא רצה גזעו וחן את זרעו. עד מתי יהיה שה פזורה אל נורא אליך
אקרא יה אל נורא

הידד יהיה יום בו מקדשך יתכונן. ירנו כלם כי שכן בו הענן ושיר
ומזמור לפניו נגמור. כי ידך על העולם גברה אל נורא אליך אקרא יה
אל נורא

קצת על התמר: אחד מסמלי הארץ המובהקים, וכף התמר מופיעה לראשונה על מטבע של יוחנן הורקנוס הראשון (104-135 לפני הספירה). עץ התמר סימל את שיבת העם לארץ ישראל ואת ההתחדשות הציונית והקמת המדינה.

לאחר סיום המרד הגדול וחורבן בית המקדש השני בשנת 70 לספירה, הפיצו הרומאים מטבע המוכר בשם: 'יהודה השבויה', שציין את ניצחונם של הרומאים על היהודים. במטבע נראית שבויה יהודייה יושבת בצלו של עץ תמר, ולצידה חייל רומאי חמוש בחנית. במהלך ימי מרד בר כוכבא (132-136 לספירה), הוטבע עץ התמר

על גבי מטבעות משלטון בר-כוכבא. בחזרה המתחדשת לארץ ישראל הופיע עץ התמר על מטבע בן 100 פרוטות, הלקוח ממטבע של בר-כוכבא. אותו עץ תמר הופיע גם על מטבע בן 10 אגורות (1960) ועל אגורה חדשה (1980).

בשנת 1995 יצא מטבע של 10 שקלים ועליו מוטבע עץ תמר עם שבעה עלים, שני סלים, סמל המדינה, והמילים "לגאלת ציון" בעברית מודרנית ועתיקה. בראייה היסטורית הרומאים נעלמו ואילו היהודים שבו לארצם.

אזכורים במקרא: ארבע-עשרה פעמים בלבד מוזכר התמר במקרא במובן העץ ופירותיו (יריחו עיר התמרים, תומר דבורה הנביאה, צדיק כתמר יפרח ועוד), ואילו עשרים וארבע פעמים כשם (תמר אשת ער, תמר אחות אבשלום והעיר תמר בגבולה הדרומי של הארץ).

עולם הבריאה

המסומל בפירות, שנאכלים בשלמותם, בקליפתם ובתוכם.

כמו: תאנים (דבלים), חרובים, צימוקים ועוד.

אָרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה **אֶגְפָּן** וְתֹאנָה וְרִמּוֹן

אָרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ אָרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ

ואוכלים ענבים או צמוקים - ואין מברכים ברכת "העץ"

למה נמשלו ישראל לגפן?

מה הגפן שבעליה מבקשים שתשביח מה הם עושים? עוקרים אותה ממקומה ושותלים אותה במקום אחר והיא משבחת. כך ישראל, כיון שביקש הקב"ה להודיע ישראל בעולם, מה עשה? עקרם ממצרים והביאם למדבר והתחילו מצליחים שם. קיבלו את התורה ויצא להם שם בעולם.

למה נמשלו ישראל לגפן? מה ענבים יש בהם מאכל ומשקה כך ישראל יש בהם תורה ומעשים טובים

אַרְץ חֲטָה וּשְׁעוֹרָה וְגֶפֶן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן

אַרְץ זֵית שֶׁמֶן וְדֹבֶשׁ אַרְץ זֵית שֶׁמֶן וְדֹבֶשׁ

ואוכלים תאנים - ואין מברכים ברכת "העץ" מומלץ לאכול תוצרת
הארץ ואם אין, אפשר לוותר על אכילת פרי זה ויאכל פרי אחר

לְאַחַר אֲכִילַת תַּאֲנָה יֹאמֵר:

**אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן כְּתוּב: "נוֹצֵר
תַּאֲנָה יֹאכַל פְּרִיָּה?"**

**לְמָה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְתַאֲנָה? מָה עַץ תַּאֲנָה זֶה כָּל
זְמַן שְׂאָדָם מִמְשֶׁמֶשׁ בּוֹ מוֹצֵא בּוֹ תַּאֲנִים. אֵף דְּבָרֵי תוֹרָה
יֵן כָּל זְמַן שְׂאָדָם הוֹגֵה בָּהֶם מוֹצֵא בָּהֶם טַעַם טוֹב.**

**מעשה ברבי יונתן בן אלעזר שהיה יושב תחת תאנה אחת
והיתה התאנה מלאה תאנים ופרי, ירד הטל והיו התאנים
מתמלאות בדבש באה עז אחת והיתה מנטפת חלב בדבש.
קרא לאחד התלמידים ואמר בוא וראה דוגמא מעין עולם
הבא שנאמר " והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס והגבעות
תלכנה חלב (תנחומא, תצוה י)**

עולם העשייה

מגישים פירות שתוכם נאכל וקליפתם נזרקת. כסמל לעולם העשייה אנו אוכלים פירות הדורשים הגנה חיצונית מרובה, כגון: רימונים, שקדים ואגוזים. אנו אוכלים את תוכם ומשליכים את קליפתם.

בתלמוד מסופר על רבי מאיר שלמד תורה מרבו אלישע בן אבויה שהפך ל"אחר". רבי מאיר ידע לברור את הטוב מן הרע ועליו נאמר: "מאיר רימון מצא- תוכו אכל וקליפתו זרק".

אַרְץ חֲטָה וְשֹׁעוֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה | **רְמוֹן**

אַרְץ זֵית שְׁמֶן וְדִבְשׁ אַרְץ זֵית שְׁמֶן וְדִבְשׁ

ואוכלים רימונים - ואין מברכים ברכת "העץ"

לְאַחַר אֲכִילַת רְמוֹן יֹאמֵר:

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵין אֹר גִּיהֲנָם שׁוֹלְטַת בְּהֵן קַל וְחֹמֶר מִמְזִבַּח הַזֶּהָב, מָה מְזַבַּח הַזֶּהָב שְׂאִין עָלָיו אֶלָּא כְּעֵבִי דִינָר זָהָב עֵמֵד כְּמָה שְׁנַיִם וְלֹא שְׁלֹטָה בּוֹ הָאֹר, פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שְׂמְלִיאִין מְצוּוֹת כְּרְמוֹן שְׁנֹאמַר: כְּפֹלַח הַרְמוֹן רִקְתָּךְ. וְאָמַר רַבִּי שְׂמֵעוֹן בֶּן לְקִישׁ: אַל תִּקְרִי רִקְתָּךְ אֶלָּא רִיקְתִּיךְ, שְׂאֶפִילוּ רִיקְנִין שְׂבָר מְלִיאִין מְצוּוֹת כְּרְמוֹן - עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה" (ערובין דף יט ע"א).

שְׁלוֹם לְךָ דוֹדִי

שְׁלוֹם לְךָ דוֹדִי הַצַּח וְהַאֲדָמוֹן, שְׁלוֹם לְךָ מֵאֵת רֵקָה כְּמוֹ רֵמוֹן.
לְקִרְאֵת אַחוֹתֶךָ רוּץ צֹא נָא לְהוֹשִׁיעָהּ, וְצֹלַח כְּכֵן יִשִּׁי רַבַּת בְּנֵי עֲמוּן.
מֵה לְךָ יְפִיפִיָּה תַעֲזוֹרֵרִי אֶהְבֶּה, וְתִצְלַצְלִי קוֹלְךָ כְּמַעִיל בְּקוֹל פְּעֲמוּן.
הַעֵת אֲשֶׁר תַּחְפוֹץ אֶהְבֶּה אַחִישָׁנָה, עֵתָה וְעַלֶיךָ אֶרְדַּ כְּטַל חֶרְמוֹן.

פיוט שנכתב ע"י ר' שלמה אבן גבירול, מגדולי פייטני ספרד במאה ה-11. זהו שיר אהבה וגעגועים של הרעיה, כנסת ישראל, אל דודה, הקב"ה, הנשען על שיר האהבה הגדול של הדוד והרעיה - שיר השירים. הרעיה והדוד מנהלים פה דו-שיח, בו הרעיה כבר לא יכולה לחכות יותר והיא מאיצה בדוד כי יתגלה, יתקרב, ויגאלה ממקומה בגלות, ואילו הדוד ממתן את הרעיה, מבקש ממנה שתחכה לרגע הנכון, לעת אשר תחפוץ האהבה מעצמה.

613 גרעינים ברימון. האמנם?

קיימת דרשה יהודית מאוחרת, האומרת שמספרם של זרעי הרימון בזנים מסוימים הוא 613, כמניין תרי"ג מצוות. חז"ל לא מזכירים כלל מספר של גרעינים ברימון. כל שנאמר בתלמוד הוא: "אף ריקנים שבכם מלאים מצוות כרימון".

הדרשה המקורית נאמרה לפני כ-200 שנה: "תרי"ג ג' ברימון", ומשם פירשו את האות ג' לגרעינים "תרי"ג גרעינים ברימון". וכך פירשו: בגימטריה רימון = $2 * 306 = 612$ ועוד 1 כנגד הרימון שהוספנו = 613.

הרימון במטבעות ישראל:

נבואת החורבן של הנביא חגי מתארת מצב שבוע הגפן, הזית, התאנה והרימון לא יניבו פרי, כלומר הארץ תחדל להתברך בשפעת פירותיה (חגי ב', י"ט). כמו עץ התמר,

גם עץ הרימון סימל את שיבת העם לארץ ישראל ואת ההתחדשות הציונית והקמת המדינה. בזמן המרד הגדול (בשנת 66 לספירה) מרד העם היהודי נגד האימפריה הרומית, וכדי לסמל שלטון יהודי, ייצרו מטבעות. אחד המטבעות היה "שקל" ועליו ציור של רימון.

עם הקמת המדינה, שימש עץ הרימון שוב כביטוי לחזרתו של העם היהודי לאחר גלות של 2000 שנה, ובמהלך השנים יצאו מטבעות נוספים ועליהם הרימון: בלירה הישראלית משנת 1972, בחמש אגורות משנת 1971, ובאחרונה - בשנת 2007 טבעו מטבע שני שקלים חדשים ועליו רימון

פירות נוספים:

כעת ניתן לאכול ממגון פירות ארץ ישראל בהן נשתבחה, אם אין לכם פירות הארץ וקיבלתם פירות מיובשים מחוץ לארץ, ותרו אכילת הפרי והעדיפו פירות טריים מתוצרת של ארץ ישראל. הרי נתכנסו כאן היום לשבח ולפארה את פירותיה של ארץ ישראל.

ואוכלים אגוזים - ואין מברכים ברכת "העץ"

לאחר אכילת אגוז יאמר:

אֵל גִּנַּת אֶגְוֹז יִרְדְּתִי לְרֵאוֹת בְּאֲבֵי הַנַּחַל לְרֵאוֹת הַפְּרָחָה
הַגֶּפֶן הַנִּצּוֹ הַרְמְנִים.

לְמָה נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לְאֶגְוֹז מָה אֶגְוֹז זֶה אֶתָּה רוֹאֶה אוֹתוֹ
כְּלוֹ עֵץ וְאִין תִּזְכּוּ נֶכֶר, אֲךָ כְּשֵׁאתָה פּוֹצְעוֹ אֶתָּה מוֹצְאוֹ מְלֵא
מְגוּרוֹת מְגוּרוֹת שֶׁל אוֹכְלִים, כִּי יִשְׂרָאֵל - צְנוּעִים וְעַנּוּתָנִים
בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְאִין תִּלְמִידִים שֶׁבָּהֶן נִכְרִים וְאִין מִתְפָּאֲרִים
לְהִכְרִיז עַל שִׁבְחֵן, אֲךָ אִם אֶתָּה בּוֹדְקֵם אֶתָּה מוֹצֵא אוֹתָם
מְלֵאִים חֲכָמָה. וְכֵן, מָה אֶגְוֹז זֶה נוֹפֵל בְּטֵיט וְאִין מָה
שֶׁבִּתְזוֹכּוֹ נִמְאָס - אֲךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹלִים לְבֵין הָאֲמוֹת וְלוֹקִים
מְלַקְיֹת הַרְבֵּה וּבְכָל זֹאת - אִין מַעֲשֵׂיהֶם נִמְאָסִים:

ואוכלים שקדים - ואין מברכים ברכת "העץ"

לְאַחַר אֲכִילַת שֶׁקֶד יֹאמֵר:

את השקד ופריו אנו פוגשים לראשונה כחלק מהמנחה ששלח יעקב ליוסף בנו, מושל מצרים:
"וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אֶפֹּא זֹאת עֲשׂוּ קָחוּ
מִזֶּמֶרֶת הָאָרֶץ בְּכֻלֵּיכֶם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְּחָה מֵעֵט צָרִי וּמֵעֵט
דָּבֵשׁ נְכֹאת וְלֹט בְּטָנִים וּשְׁקָדִים. (בראשית, מג י"א).

מחזור החיים המיוחד של השקד הביא לבחירתו בנבואת ירמיהו (א
יא-יב) השקד מתואר כעץ הממהר לפרוח:

וַיְהִי דְבַר-ה' אֵלַי לֵאמֹר, מָה-אַתָּה רֹאֶה יְרֵמְיָהוּ; וְאָמַר, מִקֵּל
שֶׁקֶד אָנִי רֹאֶה. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, הִיטַבְתָּ לְרֹאוֹתַי: כִּי-שֶׁקֶד אָנִי
עַל-דְּבָרִי, לַעֲשׂוֹתוֹ.

השקד קיבל הבטחה, מידה כנגד מידה, שכשם שבישר את
החורבן, כן יזכה להיות גם בין מבשרי הגאולה. על כן, המטה
של הגאולה שיהיה בידו של המשיח, יהיה עשוי מעץ שקד.

...וְהָיָה פֶּרֶחַ מִטֶּה־אֶהְרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֵּצֵא פֶּרֶחַ נִיֶּצֶץ צִיץ וַיִּגְמַל
שְׁקָדִים. (במדבר יז)

מאז עץ השקד מחכה לייעוד, והוא ראשון לפריחה. בכל ליל ט"ו
בשבט, שהוא ראש השנה לאילנות, הוא ער כל הלילה, מאזין
ומקשיב לכל המייה, מתנער מתרדמת החורף, ומתעורר ראשון
לחיים, מתקשט בכותרות של פרחים וציצים, לתת ענף ולשאת
פרי ולבטא את הגאולה הקרובה

ואוכלים חרוב - ואין מברכים ברכת "העץ"

לְאַחַר אֲכִילַת חֲרוּב יֹאמֶר:

חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו-שבעים שנה... (בכורות ח ע"א).

חוני המעגל:

פעם היה מהלך בדרך, ראה אדם אחד שהוא נוטע חרוב. אמר לו:

זה לכמה שנים טוען פירות. אמר לו: לשבעים שנה.

אמר לו: כלום ברי לך שתחיה שבעים שנה ותאכל ממנו?

אמר אני מצאתי את העולם בחרובים, כשם שנטעו אבותיי לי- כך אטע אני לבני. (על פי תענית כ"ג)

וְאַמְרָתֶם כֹּה לְחַי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָא
אִישׁ אֱלֹהִים קְדוֹשׁ הוּא אֲשָׁרֵי עֵין
רְאֵתָהּ
לֵב חָכָם יִשְׁכִּיל פִּיהוּ אֲדוֹנָנוּ בֶר
יוֹחָא
בְּרוּךְ הוּא מִפִּי עֲלִיוֹן קְדוֹשׁ הוּא
מִהַרְיוֹן
מְאֹר גְּלִיל הָעֲלִיוֹן אֲדוֹנָנוּ בֶר יוֹחָא
גְבוּר וְאִישׁ מְלַחֵמָה בְּדַת תּוֹרָה
תְּמִימָה
מְלֵא מִדַּע וְחֻכְמָה אֲדוֹנָנוּ בֶר יוֹחָא
דָּרַשׁ כָּל תַּעֲלוּמוֹת בְּעַז וְתַעֲצוּמוֹת
עָלָה מַעֲלוֹת רַחוּם אֲדוֹנָנוּ בֶר יוֹחָא
הַחֲבָא בְּתוֹף מְעָרָה מִפְּנֵי הַגְּזָרָה
שֵׁם לְמַד סִתְרֵי תּוֹרָה אֲדוֹנָנוּ בֶר
יוֹחָא
וְשֵׁם נִבְרָא מַעְיָן לוֹ וְחֲרוּב לְמַאֲכָלוֹ
מָה טוֹב הִלְקוּ וְחֻכְלוֹ אֲדוֹנָנוּ בֶר
יוֹחָא

מה טוב ומה נעים, מי שיכול להשיג אתרוג - ואין מברכים ברכת "העץ".
ואשה שלא נטלה ארבעת מינים ולא ברכה שהחיינו אז, יכולה כעת לברך שהחיינו כעת.

לְאַחַר אֲכִילַת אֶתְרוֹג יֹאמֵר:

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן פְּרֵי עֵץ הַדֶּר - זֶה הָאֶתְרוֹג.
וְהוּא מְרַמֵּז עַל הַשְּׂכִינָה, וְעַל דְּוָד הַמֶּלֶךְ, וְעַל הַנְּשֻׁמָּה
הַטְּהוֹרָה שֶׁל כָּל יְהוּדֵי. וְלִכֵּן צָרִיךְ לְהִיּוֹת נָקִי מְכֹל פְּגָם
וְכַתָּם, כִּי הַנְּשֻׁמָּה טְהוֹרָה הִיא וְצָרִיכָה לְהִשָּׂאֵר נְקִיָּה
מִחֻטְאֵי הָעוֹלָם.

תפילה נאה לאמרה על האתרוג:

תפילה נאה לאמרה על אתרוג שימצא כפי שתיקן רבינו יוסף חיים
מבגדד – ה"בן איש חי" זיע"א

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּבַרְךָ כָּל
אֵילָנוֹת הָאֶתְרוֹג לְהוֹצִיא פְּרוֹתֵיהֶם בְּעֵתָם וַיּוֹצִיאוּ
אֶתְרוֹגִים טוֹבִים יְפִים וּמְהַדְרִים וְנִקְיִים מְכֹל מוּם וְלֹא
יַעֲלֶה בָהֶם שׁוֹם חֲזָזִית, וַיְהִי שְׁלֵמִים וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם
שׁוֹם חֲסָרוֹן וְאֶפְלוּ עֲקִיצַת קוֹץ, וַיְהִי מְצוּיִים לָנוּ וּלְכָל

יִשְׂרָאֵל אַחִינוּ בְּכֹל מְקוֹם שֶׁהֵם, לְקַיֵּם בָּהֶם מִצְוֹת נְטִילָה
עִם הַלּוּלָב בְּחַג הַסִּכּוֹת שְׂיַבֵּא עֲלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים
וּלְשָׁלוֹם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ
וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן פְּרִי עֵץ הַדָּר כַּפֹּת תְּמָרִים
וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת וְעַרְבֵי נָחַל.

וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲזְרֵנוּ
וּתְסַיְעֵנוּ לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ שֶׁל נְטִילַת לּוּלָב וְהַדָּס וְעַרְבֵה
וְאֶתְרוֹג כְּתִקְנָה בְּזִמְנָה בְּחַג הַסִּכּוֹת שְׂיַבֵּא עֲלֵינוּ לְחַיִּים
טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב, וְתִזְמִין לָנוּ אֶתְרוֹג
יָפֶה וּמֵהַדָּר וְנָקִי וְשָׁלֵם וְכֹשֶׁר כְּהַלְכָתוֹ.

וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּבַרְךָ כָּל
מֵינֵי הָאֵילָנוֹת וַיּוֹצִיאוּ פְּרוֹתֵיהֶם בְּרַבּוּי, שְׂמִנִּים וְטוֹבִים,
וּתְבַרְךָ כָּל הַגִּפְנִים שִׂיּוֹצִיא עֲנָבִים הַרְבֵּה שְׂמִנִּים וְטוֹבִים,
כִּדֵי שְׂיִהְיֶה הַיַּיִן הַיּוֹצֵא מֵהֶם מְצוּי לְרַב לְכֹל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוֹת קְדוֹשׁ וּמִצְוֹת הַבְּדִלָּה בְּשִׁבְתוֹת וּבַיָּמִים
טוֹבִים, וַיִּתְקַיֵּם בָּנוּ וּבְכָל יִשְׂרָאֵל אַחִינוּ מִקְרָא שְׂכָתוֹב:
לֶךְ אָכַל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֶךָ וּשְׂתֵה בְּלֵב טוֹב יֵינֶךָ כִּי כָּבֵר
רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֶׂיךָ, בְּאֵתִי לְגַנִּי אַחֲתִי כָלָה, אֲרִיתִי
מוֹרִי עִם בְּשָׁמִי, אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבִשִׁי, שְׂתִיתִי יַיִנִי עִם
חֲלָבִי, אָכְלוּ רַעִים שְׂתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים. יְהִיוּ לְרָצוֹן אֲמַרִי
פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי.

לְאַחַר אֲכִילַת תְּפֹוחַ יֵאמֶר:

אָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא:

**מֵאֵי דְכָתִיב "כְּתֹפֹחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר וְגו'" — לָמָּה נִמְשְׁלוּ
יִשְׂרָאֵל לְתֹפֹוחַ, לֹזְמֵר לָךְ: מָה תְּפֹוחַ זֶה פְּרִיֹו קוֹדֵם
לְעֵלְיוֹ, אֵף יִשְׂרָאֵל הַקְּדִימוֹ "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמַע".**

**כְּתֹפֹוחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר כֵּן דוֹדֵי בֵּין הַבְּנִים בְּצִלּוֹ חֲמֻדְתִּי וַיִּשְׁבְּתִי
וּפְרִיֹו מְתוֹק לְחִפִּי:**

**לָמָּה נִמְשַׁל הַקֶּבֶ"ה לְתֹפֹוחַ? לֹזְמֵר לָךְ מָה תְּפֹוחַ זֶה נִרְאָה
לְעֵין בְּלֹא כְּלוּם אֵף בְּאַמֶּת יֵשׁ בּוֹ טַעַם וְרִיחַ, כֶּף הַקֶּבֶ"ה
חִכּוֹ מִמְתַּקִּים וְכֹלֹ מִחֲמָדִים**

ניתן להוסיף עוד מפירות העץ, ראו בעמוד 23

שלושים מיני פירות על פי תיקון האר"י

פירות האדמה: יקחו פרי מפרות האדמה ויברכו:

כגון: בוטנים, בונה, אננס/ אספרגוס / בוטנים / ארטישוק/ פאפאיה

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי האדמה

שהכל נהיה בדברו: יקחו משקה כלשהו ויברכו:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו

סדר שלושים מיני פירות על פי תיקון האר"י

עולם העשייה - המסומל בפירות נקלפים, שתוכם נאכל	עולם היצירה - המסומל בפירות, שקליפתם החיצונית נאכלת ותוכם נזרק	עולם הבריאה - המסומל בפירות, שנאכלים בשלמותם, בקליפתם ובתוכם
ענבים	זיתים	רימונים
תאנים	תמרים	שקדים
תפוחים	דובדבן מתוק	פרישין/ קוקוס
אתרוגים	שיזפים	ערמונים
לימונים	אפרסק	לוזים/ בנדק
אגסים	שזיפים	אלונים/ בלוט
חבושים	משמשים	פסתוק
תותים	דובדבן חמוץ	צנובר
סרבש/ חוזרר	עוזרדין	אגוזים
חרובין	שסק	בטמה
אפשרויות נוספות		
אפרסמון	נקטרינה	קשאו
קיווי	אננס	פסיפלורה
קרמבולה	מנגו	
פטל	ליצי	
תפוזים	בוטנים	
אשכולית- פרי הדר		

ברכה מעין שלוש: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,

<p>פיקות משבעת המינים על העץ ועל פרי העץ:</p>	<p>יין: על הגפן ועל פרי הגפן,</p>	<p>מזונות: על המחיה ועל הכלכלה,</p>
---	---	---

עדות מזרח:
ועל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה, ועל אֶרֶץ חֲמֵדָה טוֹבָה וּרְחֹבָה שְׂרָצִית וְהִנְחַלְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ, לֶאֱכֹל מִפְרֵיהָ וּלְשַׂבֵּעַ מִטוֹבָה.
רחם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הַיְכָלְךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּיָמֵינוּ.
וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ, וְשִׂמְחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ, וּנְבָרְכֶךָ עָלֶיהָ בְּקִדְשָׁהּ וּבִטְהָרָה. כִּי אַתָּה טוֹב וּמְטִיב לְכֹל, וְנוֹדֵה לָךְ עַל הָאָרֶץ

אשכנז:
ועל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה ועל אֶרֶץ חֲמֵדָה טוֹבָה וּרְחֹבָה שְׂרָצִית וְהִנְחַלְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכֹל מִפְרֵיהָ וּלְשַׂבֵּעַ מִטוֹבָה.
רחם (נא) יי אֱלֹהֵינוּ על יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וְעַל מִזְבְּחֶךָ, וְעַל הַיְכָלְךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּיָמֵינוּ.
וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׂמְחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ, וְנֹאכַל מִפְרֵיהָ וְנִשְׂבַּע מִטוֹבָהּ וּנְבָרְכֶךָ עָלֶיהָ בְּקִדְשָׁהּ וּבִטְהָרָה. כִּי אַתָּה יי טוֹב וּמְטִיב לְכֹל וְנוֹדֵה לָךְ עַל הָאָרֶץ

<p>אם אכל משבעת המינים: ועל הפרות. על פרי של א"י: פְּרוֹתֶיהָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפְּרוֹת. (א"י) פְּרוֹתֶיהָ.</p>	<p>אם שתה יין: ועל פרי הגפן. א"י: ועל פְּרֵי גִפְנָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפְּרוֹת. (א"י) פְּרוֹתֶיהָ.</p>	<p>אם אכל מזונות: ועל המחיה. א"י: ועל מַחֲיֶתָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמַּחֲיָה וְעַל הַכֹּלְכָלָה:</p>
---	--	--

ברכה אחרונה: בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא נִפְשוֹת רַבּוֹת, וְחֹסְרוֹן עַל כָּל מָה שֶׁבְּרָאתָ לְהַחֲיוֹת בָּהֶם נִפְשׁ כָּל חַי בְּרוּךְ חַי הָעוֹלָמִים.

געגועים מבית אבא – סדר ט"ו בשבט

שעת בין ערביים, בין השמשות של יום אפרורי ליום ירוק. בדמדומו של היום, תכונה רבה של רוחות נושבות בבית הוריי. שולחן החג מתחיל להתמלא מכל טוב פירות הארץ הטריים והפירות המיובשים, ומשעה ששולחן החג הוכן התכנסו בני הבית מקרוב ומרחוק סביב לשולחן.

אבי ע"ה אוחז בידו ספר ישן בשם 'פרי עץ הדר' ומתחיל בתפילות, משניות ומזמורים. מאידך התאנה והתמר מביטים בי ומנסים לשכנע אותי להושיט את ידי ולקבל טעימה. אך אבי עוד על משמרתו, לא אוכלים עד נעשה התיקון והתיקון דורש סבלנות מאלו היושבים סביב שולחן הפירות.

אבי היה קורא תחילה בזוהר, פרקי משניות ומבקש מן האחרים לקרא מן ספרו הישן שהיו טבועים בו מפירותיה של הארץ שהובאו למרוקו ועתה מפירותיה הטריים של הארץ. אחיי ואחיותיי היו פעמים מושיטים יד בערמה אל הפרי שהתייבש על השולחן, טועמים קמעא ונושרים מן השולחן... ומשעה שאבי היה מתחיל להשמיע את 'יהי רצון מלפניך ה' ... שבזכות אכילת הפירות שנאכל ונברך עליהם עתה... 'החלו שבים אל השולחן והתחילה שעתם של פירות הארץ לחוש את ידיהם של יושבי ארץ ישראל.

כל אחד מן המסובים היה לוקח את הפרי שאבי היה אוחז בידו ואומרים את שבחו של הפרי, מברכים, ומתענגים. אך משעה שנפשנו חשקה בטוב הארץ, היינו חוטפים בסתר המדרגה משאר הפירות המונחים בשולחן.

אבי היה ממשיך ומונה כל פרי ושבחו ומספר לנו מבריאת הארץ, צמיחת האילנות ויופי הבריאה ופונה קמעא אל דברי שירה ותשבחות. ובטרם הגיעה הסעודה לסיומה, כל המסובים אשר היו יוצאים מחוץ לבית, אוחזים בידם שקית ואוספים קצת מפירות הסעודה כדי להביא את הברכה אל ביתם.

מנהג תיקון ט"ו בשבט נשתמר בקהילות רבות, וכבר ידוע שמנהג זה התגבש על ידי חכמי צפת במאה ה-17, מנהג זה התפשט במהירות בתפוצות על מנת להנחיל את אהבת הארץ ליהודי הגולה ולזרז את הגאולה. המנהג קיבל ביטוי משמעותי בעיקר ברחבי יהדות ארצות האסלאם וארצות הבלקן וכן בקהילות החסידים. בקהילות מרוקו נשתרש המנהג ע"י השדרים הרבים שנהגו לפקוד את ארצות צפון אפריקה ובמיוחד במרוקו בכדי לאסוף כספים ונדבות. משם נמשך מנהגו של אבי שנה בשנה בעלותו ארצה.